

3. Клименко Н.Г. Институційно-організаційні засади регіональної політики інноваційно-інвестиційного розвитку регіону // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2009. - №5. – С. 72 – 76.
4. Крутилко О. Основні напрями підвищення інвестиційної привабливості економіки України / О. Крутилко // Журнал європейської економіки. – Тернопіль: Тернопільський національний економічний університет, 2011. – Том 10 (№4). – С. 418 – 427.
5. Максимів Д.Я. Покращення інвестиційної привабливості України // Інноваційна економіка. – 2012. - №. 1 [27]. – С. 201 – 203.
6. Медвідь В. Ю. Розроблення механізму реалізації стратегії стимулювання економічного розвитку регіону / В. Ю. Медвідь // Механізм регулювання економіки. – 2011р. – №2. – С. 209 – 213.
7. Палка І.М. Роль державного регулювання інвестиційної активності в системі управління економікою // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка» - 2012р. - №3. – С. 305 – 308.
8. Савлук О.В. Закордонний досвід формування інвестиційної привабливості регіону // Економічний форум. – 2012р. – №2. – С. 228 – 235.
9. Шаповалова О.М. Оцінка інвестиційної політики регіонів України // Економіка та право. – 2012. - №1. – С. 83 – 86.
10. www.ukrstat.gov.ua – офіційний сайт Державної статистичної служби України
11. Тюрина А.Н. Технопарки: проблемы роста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hse.ru/nevs/avant/87597417.html>.

Рецензент – д.е.н., професор Денисюк О.М.

УДК 631.15:[65.012.34:631.11]

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кондратюк Н.В., викладач

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Досліджено організаційно-економічні умови логістичного забезпечення виробництва соняшнику сільськогосподарських підприємств. Запропоновано структуру логістичних активностей для застосування в підприємствах з виробництва соняшнику. Розроблено структуру управління в умовах логістизації виробничо-комерційної діяльності аграрних підприємств. Здійснено групування сільськогосподарських підприємств Харківської області за розміром посівних площ соняшнику та на його основі розроблено лінійну модель планування урожайності. Запропоновано концептуально-методологічний підхід та практичні рекомендації щодо формування системи логістичного забезпечення руху продукції соняшнику.

The organizationally-economic terms of the logistic providing of production of sunflower of agricultural enterprises are investigational. The structure of logistic activities offers for application in enterprises from the production of sunflower. A management structure is worked out in the conditions of logistical of industrial and commercial activity of agrarian enterprises. Grouping of agricultural enterprises of the Kharkiv area is carried out in size of sowing areas of sunflower and on his basis the linear model of planning of the productivity is worked out. It is offered conceptually methodological approach and practical recommendations in relation to forming of the system of the logistic providing of motion of products of sunflower.

Постановка проблеми. Протягом останнього десятиріччя спостерігається стала тенденція розширення посівних площ олійних культур на аграрних підприємствах, що зумовлено вигідністю їх вирощування порівняно з іншими сільсько-

господарськими культурами. Стратегічне значення продукції олійного виробництва в Україні підтверджує перспективність його розвитку. У сучасних умовах розвитку нашого суспільства, кризового стану економіки виникає потреба невідкладної всебічної перебудови й удосконалення господарської діяльності. У справі стабілізації економіки важливою є оптимізація господарських зв'язків. В таких умовах кожен суб'єкт господарювання має самостійно оцінювати ситуацію, що виникла на ринку і своєчасно приймати рішення щодо вибору каналів розподілу. У розв'язанні цього завдання може допомогти аналіз та використання логістичних концепцій та створених на їх основі систем [1, 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування систем логістики глибоко проаналізовані багатьма зарубіжними вченими, серед яких Д. Бауерсокс, Д. Ламберт, І. Шнайдер та ін. Концептуальні засади функціонування і розвитку логістичних систем сільського господарства країни досліджують О. Гуторов, Р. Ларіна, О. Лебединська, Є. Крикавський, Н. Прозорова та інші. Однак проблеми раціоналізації матеріальних потоків виробництва соняшнику, що функціонують у сфері обігу підприємств, оптимізація їх розміщення у часі і в просторі з метою скорочення витрат, потребує подальшого дослідження [3, 4].

Постановка завдання. Дослідити організаційно-економічні умови логістичного забезпечення виробництва соняшнику с/г підприємств.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні в Україні зареєстровано 759 сертифікованих складів ємністю 30,8 млн. тон. В той же час, в поточному маркетинговому році значний валовий збір кукурудзи (30 млн. тонн) співпав із надходженнями досить значного врожаю соняшнику на зерно (10,6 млн. тонн). При цьому, слід взяти до уваги й необхідність зберігання і сушіння частини врожаю пшениці, ріпаку, сої. Вологість соняшнику за експертними даними у 2013 році становила 15%, тоді як базові показники становлять 8% для соняшнику. За нашими оцінками біля 60% валового збору соняшнику на зерно потребують сушіння до базисних показників [5].

За розрахунками, втрати товаровиробників, за умов існуючої логістики, та необхідності сушіння 6,4 млн. тонн соняшнику становлять 5,3 млрд. грн. (табл. 1). Того ж часу, ці кошти могли бути стати доходом товаровиробників за умов організації власної системи логістики.

Собівартість послуг елеваторів, за нашими оцінками, становить приблизно половину вартості встановлених тарифів із приймання, сушіння, очищення та зберігання, забезпечуючи її власникам рентабельність близько 100%. Таким чином, за умов наявності власної логістики у товаровиробників, маржа комерційних і державних елеваторів залишалася б у товаровиробника і створювала додатковий дохід 139 грн./тону соняшнику, що на рівні держави становить 5,3 млрд. грн.

Товаровиробник несе значні втрати в ціні через слабкі конкурентні позиції. Зокрема, відсутність потужностей для сушіння і зберігання збіжжя, відсутність кредитних ресурсів і необхідність у готівці для здійснення операційної діяльності, змушують товаровиробників до реалізації продукції за низькими і не вигідними цінами в період збирання врожаю.

Розрахунок втрат сільськогосподарських товаровиробників соняшнику через відсутність системи логістики

Показники	Існуюча елеваторна система	Система логістики
Вартість послуг елеваторів (приймання, сушіння, очищення і зберігання) згідно з тарифами, грн./т	262	123
Собівартість послуг елеватора, грн./т	123	123
Прибуток елеватора, грн./т	139	0
Рентабельність, %	113	0
+/- до ціни товаровиробника	-139	139
Необхідні обсяги сушіння соняшнику в 2013 р., % від вал. збору	60	60
Необхідні обсяги сушіння соняшнику в 2013 р., млн. т	6,4	6,4
Доходи / втрати товаровиробників через відсутність кооперативної логістики, млн. грн.	-889,6	889,6

Розрахунки підтверджують, що навіть за умови зниження світових цін на соняшникову олію, сильні конкурентні позиції сільськогосподарських товаровиробників дозволили б їм утримати закупівельну ціну на соняшник на рівні 3400-3600 грн./тонну в поточному маркетинговому році. І навпаки, неможливість відстояти свої позиції призводить до втрат товаровиробників – біля 500 грн. на 1 тонну реалізованої продукції, що може «вилитися» в 5,3 млрд. грн. в розрахунку на весь валовий збір соняшнику.

Одним із найважливіших завдань логістики є вирішення таких проблем, як: пошук резервів зниження витрат на закупівлю, складування, переробку, навантаження, розвантаження продукції. Скорочення витрат на транспортно-складські операції багато в чому визначає позицію підприємства в конкурентній боротьбі. Істотне значення при цьому набуває вибір оптимального каналу реалізації, а відповідно мінімального рівня витрат на логістичні операції. Першочергова роль у логістиці належить оптимізаційним рішенням. Різноманіття логістичних операцій і функцій дозволяє створити найбільш ефективну систему логістичної діяльності підприємства з виробництва соняшнику з обслуговування підприємств-постачальників і споживачів продукції соняшнику. Ситуація, що виникла, вимагає ув'язки з системою логістичних активностей. Логістичні активності являють собою дії, що застосовувані до матеріального потоку, які ґрунтуються на класифікації елементарних і комплексних логістичних активностей Сергеева В.І. [6].

Комплексні і базисні активності, як процеси, виконуються за допомогою операцій – елементарних логістичних активностей. Схему логістичних активностей для застосування на підприємстві з виробництва соняшнику наведено на рис. 1.

Логістичні активності утворюють систему логістичного менеджменту, тобто систему управляючих впливів на виробничі та комерційні потоки.

Оскільки кожне підприємство, в тому числі й виробники соняшнику і оптові посередники, є суб'єктами ринку, то їх діяльність здійснюється за

двома напрямками: виробничим і комерційним, при цьому ці два види діяльності базуються на своєрідному фундаменті – інфраструктурі.

Рис. 1. Структура логістичних активностей для застосування в підприємствах з виробництва соняшнику

Інфраструктурна діяльність також реалізується через свій – інфраструктурний менеджмент, який обумовлений виробничою, соціальною та інституціональною складовими інфраструктури.

Пропонуємо структуру управління в умовах логістизації виробничо-комерційної діяльності (рис. 2), що на практиці реалізує концепцію логістизації функціонування підприємств з виробництва соняшнику. Для кожної складової структури передбачаються виконавці, які володіють принципами і методами логістики. Логістизація створює необхідні умови для функціонування підприємств з виробництва соняшнику. Логістика виразно формує цю мету, а саме: раціональне використання фінансових ресурсів. Логістичний менеджмент, заснований на ретельному опрацюванні транспортних операцій, забезпечує скорочення загальних витрат за рахунок таких факторів ефективності, як: оптимізація маршрутів транспортування продукції; узгодження потужностей (пропускної спроможності) ланок потоку продукції соняшнику; оптимізація рівня виробничих запасів; оперативне маневрування матеріально – технічними ресурсами; збереження та підтримання якості готової продукції; скорочення транспортно-заготівельних витрат; підвищення надійності постачання; виконання комплексу послуг.

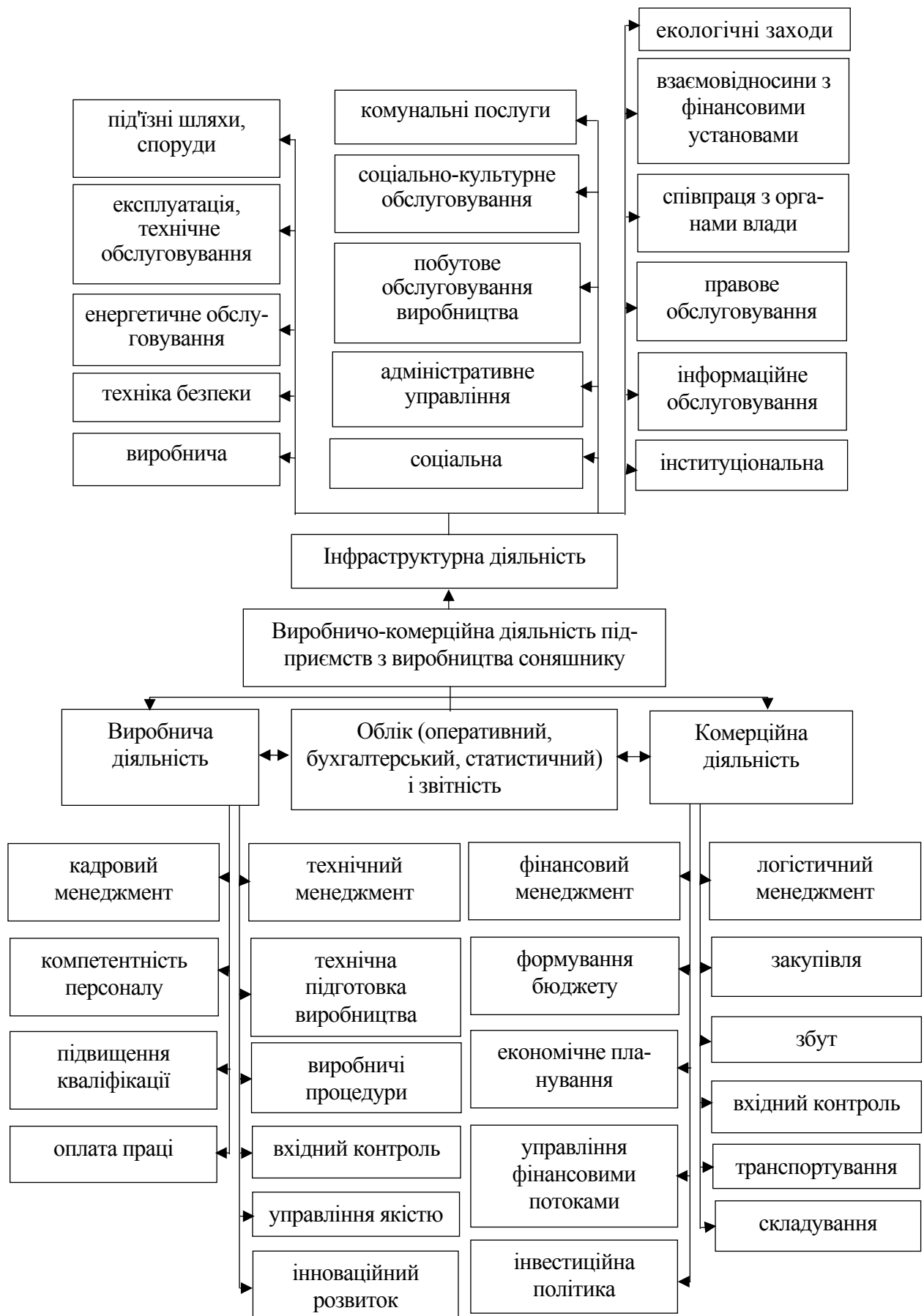

Рис. 2. Принципова структура управління в умовах логістизації виробничо-комерційної діяльності підприємств з виробництва соняшнику

Необхідність застосування принципів і методів логістики обумовлено досягнутим рівнем науково-технічного прогресу, що тягне за собою і загальну логістизацію виробничо-комерційної діяльності, у тому числі в господарствах і підприємствах з виробництва продукції соняшнику.

Логістична модель відображає діяльність сільськогосподарського підприємств з виробництва соняшнику, оскільки така модель показує рух інформації в керуючій системі, яка породжується реальними матеріальними потоками в керованій системі. На основі інформації, що надходить, приймаються управлінські рішення. Інформаційний масив і траєкторія інформаційних потоків упорядковані та узагальнені. Крім того, що дуже важливо для підприємств з виробництва соняшнику, модель відображає вплив зовнішнього середовища – природу і ринку [7].

Логістизація господарства із виробництва соняшнику передбачає орієнтованість управлінського персоналу, принципи та методи логістики, які повинні стати інструментом повсякденної виробничо-комерційної діяльності.

Порядок проведення логістичного аналізу виробництва соняшнику має комплексний характер. Отримані результати логістичних досліджень дають можливість об'єктивно охарактеризувати місце посередників і підприємств інфраструктури з виробництва соняшнику, стан ринку соняшнику.

Для визначення перспектив розвитку ринку соняшнику важливу роль відіграє прогнозування кон'юнктури ринку соняшнику, зокрема, врожайності та якості насіння. Застосування системи логістизації товароруку насіння соняшнику, створить необхідні умови для формування арсеналу керуючих впливів – комерційних і державних, з одного боку, з іншого боку, цей арсенал неминуче буде затребуваний в силу об'єктивних причин, зумовлених функціонуванням логістичного механізму регулювання потоків насіння.

За допомогою групування 481 сільськогосподарського підприємства Харківської області за розміром посівних площ соняшнику нами розроблено модель залежності урожайності від впливу кліматичних факторів, обсягу внесених добрив та обсягу використання засобів захисту рослин. (табл. 2).

Провівши групування сільськогосподарських підприємств Харківської області було розроблено лінійну модель планування врожайності на засадах регресійного аналізу, яка має наступний вигляд:

$$y=15,67+0,008x_1-0,06x_2+6,28x_3-0,67x_4$$

де y – урожайність соняшнику ц/га;

x_1 – сума позитивних температур вище 10 °С;

x_2 – сума опадів, (мм) за період температур вище 10°С;

x_3 – обсяг внесених добрив ц/га;

x_4 – обсяг використання засобів захисту рослин л/га;

Проаналізувавши дане рівняння можна зробити висновок, що тіснота зв'язку впливу факторів на результативну ознаку становить 0,75 ($r=0,75$), що вказує на сильний зв'язок між факторами X та ознакою Y . Коефіцієнт детермінації, який вказує на скільки зміна X призведе до зміни Y , становить 0,56, або в 56% випадках зміна X призводить до зміни Y . Що стосується впливу кожного фактору X , то x_1 – 1%, x_2 – 3%, x_3 – 31%, x_4 – 24% має вплив на озна-

ку. Отже, внесення мінеральних добрив та використання засобів захисту рослин у 55% є основним фактором при плануванні врожайності, а 44% є невраховані фактори (якість посівного матеріалу, спосіб обробітку ґрунту, якість добрив, ерозійність ґрунтів, дефляційні процеси і т.д.).

Таблиця 2

Групування сільськогосподарських підприємств за розміром посівних площ соняшнику в 2012 році в Харківській області

№ групи	Кількість підприємств в групі	Розмір посівних площ га	Урожайність ц/га (y)	Сума позитивних температур вище 10 °С (X ₁)	Сума опадів, мм за період температур вище 10°С (X ₂)	Обсяг внесених добрив ц/га (X ₃)	Обсяг використання засобів захисту рослин (X ₄)
1	66	0-100	21,2	2800	260	0,9	10,9
2	68	101-200	25,3	2900	280	1,6	9,1
3	61	201-300	23,5	2900	270	1,1	6,6
4	61	301-400	26,2	2650	280	1,7	8,1
5	47	401-500	25,5	2700	280	1,6	7,1
6	30	501-600	27,1	2700	280	1,6	7,4
7	24	601-700	24,9	2650	250	1,6	8,7
8	22	701-800	23,2	2700	280	1,7	8,9
9	16	801-900	26,9	2700	250	1,6	7,1
10	17	901-1000	24,1	2700	280	1,9	10,1
11	39	1001-1500	23,3	2850	280	1,6	10,8
12	20	1501-3000	22,1	2750	270	1,5	6,3
13	10	Більше 3001	18,0	2650	280	1,4	10,9
Всього	481	289623	24,9	2742,3	272,3	1,5	8,6

Джерело: розрахунки автора.

Результати аналізу показують, що найбільшої врожайності було досягнуто в 9 групі з посівною площею соняшнику від 801 до 900 га, з кількістю внесення добрива 1,6 ц/га, та використанням засобів захисту рослин 7,1 л/га. Здійснивши дослідження сільськогосподарських підприємств Харківської області з виробництва соняшнику було виявлено, що середня врожайність становить 24,9 ц/га та досягається при сумі позитивних температур вище 10°С – 2742,3 мм, сумі опадів за період з температурою вище 10°С – 272,3 мм, обсягу внесених добрив – 1,5 ц/га. Аналізуючи дані сум активних температур вище 10°С по Харківській області та суми опадів за період з температурою вище 10°С, у середньому за багаторічними даними по області становить 2754° та 275 мм, цілком достатньо для визрівання всіх сільськогосподарських культур. Використавши середні агрокліматичні дані Харківської області та фактичні дані дослідних господарств Харківської області зробимо перевірку достовірності даної моделі за рахунок порівняння фактичної врожайності по роках з плановою на прикладі дослідних господарств СТОВ «АФ Хлібороб» Вовчанського району, ТОВ Агрофірма «Борщівське» Балаклійського району, ТОВ «Інвестиційна аграрна компанія «Балінвест» Балаклійського району Харківської області (табл. 3).

**Порівняння планової та фактичної урожайності дослідних господарств
Харківської області**

Підприємства	Фактична урожайність 2012 рік ц/га	Планова урожайність 2012 рік ц/га $y=15,67+0,008x_1-0,06x_2+6,28x_3-0,67x_4$	Відхилення факту від плану +/- ц/га
ТОВ Агрофірма «Борщівське»	32,6	23,9	8,7
ТОВ «Інвестиційна аграрна компанія «Балінвест»	14,3	23,9	-9,6
СТОВ «АФ Хлібороб»	20,3	24,6	-4,4

Джерело: власні розрахунки автора

Проаналізувавши фактичну та плановану урожайність за допомогою запропонованої моделі у досліджуваних господарствах визначено, що ТОВ Агрофірма «Борщівське» Балаклійського району отримала урожайність на 8,7 ц/га більше ніж заплановано, що не можна сказати про ТОВ «Інвестиційна аграрна компанія «Балінвест» Балаклійського району, відхилення становило 9,6 ц/га, що у 2 рази менше ніж у ТОВ Агрофірма «Борщівське» при однаковому внесенні органічних добрив, отримані показники можна пояснити неврахованими факторами. На основі проведеного нами дослідження пропонуємо використовувати дану модель для планування врожайності соняшнику та заключення ф'ючерсних угод, що забезпечить розвиток системи реалізації насіння соняшнику.

Висновки. Таким чином, запропонований концептуально-методологічний підхід та практичні рекомендації щодо формування системи логістичного забезпечення руху продукції соняшнику забезпечить можливість моделювання руху матеріального потоку підприємств з виробництва соняшнику на основі досягнення взаємовигоди виробників та споживачів на ринку продукції соняшнику. Запропонована лінійна модель планування врожайності соняшнику, в свою чергу, забезпечить підвищення ефективності реалізаційних процесів.

Список використаних джерел:

1. Авраменко О.І. Тенденції розвитку світового господарства: стан і перспективи / О. І. Авраменко, М. В. Руденко // Економіка і регіон. – 2009. – № 1(20). – С. 87–90.
2. Антонюк І.Б. Вплив розвитку міжнародної логістичної інфраструктури євразійського регіону на локалізацію виробництва / І. Б. Антонюк // Міжнар. наук.-практ. конф. «Добробут націй в умовах глобальної нестабільності». – Одеса 2012. С. 92–94.
3. Формирование эффективного механизма функционирования логистических систем сельскохозяйственных предприятий / Гуторов А.И., Прозорова Н.В. // Экономика АПК. – 2013. - №8. – С.33.
4. Гуторов О.І. Логістика: навч. посіб. / О.І. Гуторов, О.І. Лебединська, Н.В. Прозорова; М-во аграр. політики та продовольства України, Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х.: [Міськдрук], 2011. – 322 с.
5. Антонюк І. Б. Світовий досвід використання логістичних систем в стратегіях національного розвитку за умов глобалізації / І. Б. Антонюк // Вісник Хмельницького нац. ун-ту: Економічні науки. Вип.5.-Т.1. – Хмельницький, 2011.- С. 194–200.

6. Сергеев В. И. Глобальные логистические системы / В. И. Сергеев. – М.: Бизнес-Пресса, 2001. – 231 с.

7. Плахута Г. А. Глобалізація процесів логістики // Маркетинг: теорія і практика. – 2010. – Вип. 16. – С. 169–173.

Рецензент – д.е.н., професор Ульяновченко О.В.

УДК 631.15 : 634.1

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПЛОДОВО-ЯГІДНОЇ ПРОДУКЦІЇ

**Костюк О.Д., к.е.н., доцент; Баитанник Т.П., магістрант
Національний університет біоресурсів та природокористування України**

В статті проаналізовано особливості розвитку галузі, представлено аналіз площ та валовий збір продукції. Встановлено, що характерними рисами є скорочення площ під садами, недостатній розвиток ринкової інфраструктури, коливання рівня цін. Проте, галузь є високорентабельною і має потенційні можливості для нарощування обсягів виробництва і рівня рентабельності.

This paper analyzes the features of the industry, provide an analysis of areas and total yield of product. It was established that the features are reducing acreage gardens, inadequate market infrastructure development, fluctuations in the price level. However, the industry is highly profitable and has the potential to increase production and profitability.

Постановка проблеми. Аграрний сектор в Україні завжди був одним з найважливіших та пріоритетних напрямків розвитку вітчизняної економіки. Глобальні негативні тенденції у зміні клімату та прискорене зростання чисельності населення становлять загрозу для продовольчої безпеки як в нашій державі, так і в цілому світі.

Україна протягом багатьох років є лідером з виробництва зернових та технічних культур. Сприятливі кліматичні умови, вигідне та зручне географічне розположення, родючі ґрунти та традиції ведення сільського господарства – все це ключові фактори провідної ролі нашої держави в світовому аграрному виробництві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва в аграрному секторі в умовах трансформації присвячені наукові праці В.Г.Андрійчука, В.І.Бойка, П.І.Гайдуцького, О.Ю.Єрмакова, І.В.Коновалова, О.В.Крисального, В.Я.Месель-Веселяка, В.К.Терещенка, О.В.Шкільова, О.М.Шпичака та інших учених-економістів. Однак, питання зростання ефективності виробництва продукції рослинництва потребують подальшого вивчення.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз виробництва продукції плодово-ягідного сектора в умовах інноваційного розвитку та обґрунтування напрямків підвищення його ефективності шляхом зростання рівня якості продукції, конкурентоспроможності та обсягів експорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підвищення ефективності виробництва плодово-ягідної продукції є одним із важливих завдань розвитку аграрного сектору економіки України. В період ринкової трансформації економічних відносин у сільському господарстві, розв'язанню